

סילבוס לקורס: סמינר דידיקטי בהוראת תושב"ע, 86232.1.1

שם המרצה: שפירא הראל

סוג הקורס : שיעור

שנת הלימודים: תש"פ , הקורס נלמד בסמסטר א

מספר השעות ונקודות זכות: 1 ש"ש, 2 נ.ז.

שנת הלימוד בתכנית: א, ב, ג, ד

דרישות קדם: אין

מטרות / תוצרי

1. הסטודנט ייחשף למגוון שיטות דידיקטיות בהוראת גמרא.
2. הסטודנט יתנסה ביישום השיטות הדידיקטיות שיילמדו בקורס.
3. הסטודנט ירכוש כלים ומיומנויות בהוראת גמרא.
4. הסטודנט ייחשף למגוון כלי עזר חדשניים להוראת גמרא .
5. הסטודנט ילמד להשתמש בכללים ומונחים תלמודיים לצורך הוראה אפקטיבית.
6. הסטודנט יתמודד עם סוגיית חשיבות לימוד גמרא בגילאי התיכון הקשיים והאתגרים.

למידה:

תיאור הקורס: הקורס יעסוק בהכרת והבנת הקשיים בהוראת הגמרא, הן ברמת הטקסט והן ברמת התוכן, ובדרכי ההתמודדות עמם בשדה ההוראה.

מטרת הקורס להקנות כלים ומיומנויות ולרכוש שיטות ודרכי לימוד שונות על מנת להתמודד בהצלחה עם האתגרים הקיימים בהוראת הגמרא.

במהלך הקורס הסטודנטים נחשפים ומתנסים במגוון דרכים ושיטות בהוראת הגמרא ובהן מתודות וכלי עזר חדשניים לצד כלי ההוראה הקלאסיים.

התוכן הניתן מידי שבוע, מטלות וחומרי קריאה:

מס'	נושא, מטלות וחומר קריאה
1	1. הבעיות והאתגרים העומדים בפני הוראת הגמרא בזמננו קשיים ואתגרים בלימוד גמרא (א) - הגמרא; קשיים ואתגרים בלימוד גמרא (ב) - התלמידים והמערכת; לשם מה לומדים ומלמדים גמרא (א) - מטרות ויעדים; לשם מה לומדים ומלמדים גמרא (ב) - דרכי הלימוד הנגזרות מן היעדים; הדעות השונות בדבר חשיבות לימוד גמרא.
2	2. הצגת מגוון שיטות דידיקטיות בהוראת גמרא הלכה ברורה-סוגיות בעיון; גמרא ברורה (מכללת ליפשיץ); גמרא סדורה (הרב דני ווינט); גמרא נוחה (הרב ישעיהו הולנדר); תרשימי הר עציון (הרב גורדין); תרשימי זרימה (מכון הדרן); מערבא (נתן במברגר); גמרא בגוונים; פני הדף (הרב יהודה לב); מפת התלמוד; יסודות-המרכז לליבון ענייני תורה ומדינה; פרקי תלמוד; יגעת ומצאת.
3	3. הדגמת שיטות דידיקטיות מגוונות נוספות בסוגיות ספציפיות שימוש בטבלאות עזר (שבת לו ע"ב-לז ע"א, שבת צז ע"א, פסחים כה ע"ב); שימוש בגדלי פונט שונים (שבת סח ע"א); התמודדות עם סוגיה ארוכה ומורכבת תוך כדי פיצולה לקטעים נפרדים (סוכה ו ע"ב, ביצה יב ע"ב, ביצה כה ע"א, ר"ה לג ע"ב-לד ע"א); שילוב נכון של ביאורי מילים (ר"ה ג ע"א-ד ע"א); שימוש בטאבים להבהרת מיקום חלקי הסוגיה (ביצה לו ע"א-ע"ב, ר"ה כ ע"א-ע"ב); זיהוי שלד הסוגיה העיקרי (ר"ה כד ע"א-ע"ב, סנהדרין ו ע"ב); השוואה נכונה בין 2 לישנות ארוכות (תענית טז ע"ב); שילוב נכון בגרסאות להבהרת הסוגיה (מגילה ו ע"ב, ע"ז כ ע"ב); שימוש בציר זמן ככלי להבהרת סוגיה

<p>(מגילה יא ע"ב); תמצות שלבי הסוגיה ככלי עזר להבנת מהלך סוגיה מורכבת (מגילה יט ע"ב-כ ע"א); שימוש מושכל בתרשים זרימה (מו"ק ג ע"א-ד ע"א); שימוש נכון בלוח (מו"ק ד ע"ב); הפרדה נכונה בין דברי הברייתא לדברי הגמרא (ע"ז ב ע"א-ג ע"ב).</p>	
<p>4. כללי תלמוד, מונחים תלמודיים וכלים נוספים, ככלי עזר להוראת גמרא מידע על האמוראים - רקע, כרונולוגיה, מיקום; תארי כבוד וכינויים של אמוראים; אופן סידור מימרות האמוראים בגמרא - הכלל והחריגים; יחסי הכפיפות בין האמוראים; כללי פסיקה שבמחלוקות האמוראים; האיסור לאמורא לחלוק על תנא - קביעת הכלל והנימוקים, גבולות הכלל; התמודדות בין פער (מדומה) בין פשט המשנה ופירוש הגמרא; השימוש בעדי נוסח; תיקון; חסורי מחסרא; קושיה חוזרת שיש עליה אותו תירוץ; הסימנים שבגמרא; 'אמר רבי פלוני' לעומת 'רבי פלוני אמר'; לשונות פתיחה לברייתות; לשונות פתיחה לקושיה; מונחים תלמודיים נוספים; מידות שהתורה נדרשת בהם; 'כל הקצר קודם'.</p>	4

חובות הסטודנט

נוכחות, השתתפות בתרגל והצגתו לפני הכיתה, מטלת סיכום

בקורס:

אופן ההערכה - הרכב הציון

מרכיב	אחוז	ציון מינימלי למרכיב
עבודה	100%	56

רשימה ביבליוגרפית:

ספרים:

ביינדמן, י' ואחרים, מפתחות לתלמוד - מדריך ללמידה עצמאית בגמרא למורה ולתלמיד, תשע"ח.

כהן, א', רבינא וחכמי דורו, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן, תשס"א.

פרומן, י', התלמוד כהוויתו, ישיבת ההסדר שדמות נריה, תשס"ב.

פרלמוטר, ח', כלים ללימוד התוספות.

שלינגר, י', פרקי גמרא א - מדריך למורה, מכללת ליפשיץ, תשמ"ט.

שלינגר, י' ואחרים, דרכים בהוראת גמרא, מכון מופ"ת, תשע"א.

מאמרים:

זילברברג, מ', דרכים ושיטות בהוראת תלמוד, בשדה חמ"ד א-ב, תשכ"ה, עמ' 10.

טלמון, צ', הטבלה כאמצעי עזר בהוראת התלמוד בביה"ס היסודי, בתוך: שדה אילן: ספר זיכרון לר' מרדכי צבי אילן ז"ל, בית-ספר תחכמוני, ירושלים, תשי"ט, עמ' 165.

כהן, ש', הוראתה של תורה - דרכים וגישות בהוראת גמרא, שמעתין 16, תשכ"ח, עמ' 14.

לוי, ח', הוראת התלמוד בעידן המחשב, בשדה חמ"ד, ח-ז, תשנ"א, עמ' 7.

פוקס, ד', "כאילו גמרא", על לימוד הגמרא בישיבות התיכונים, צהר, י"ז, עמ' 143.

ובליוגרפיה:

אמיד, י', הוראת הגמרא - הקשיים והנסיגות לפתרון, שנתון שאנן, כרך ו', תש"ס.

* אמיד, י', עיצוב ייצוגים גרפיים של דיון תלמודי: תחום דעת מתחדש בהכשרת מורים להוראת תלמוד, מכון מופ"ת, 2001.

* אמיד, י', 'חדשנות בהוראת גמרא או שמרנות - מאתיים שנות התלבטות', 2011.

ברנדס, י', הצעה לתכנית לימודים בתלמוד ותושב"ע, בי"ס הימלפרב, אתר "דעת".

* ברנדס, י', ממשמעת למשמעות, עוד על הוראת הגמרא בחנוך הממ"ד, הצופה, סיוון תשס"א.

גנט מ' ואחרים, הוראת התלמוד וההכנה לבגרות, אתר "דעת", ניסן תשס"א.

ליכטנשטיין, א', הוראת הגמרא בישיבות התיכונים, שנה בשנה, היכל שלמה, תשס"א.

בבון, ח', הלימוד הישיבתי ומחקר התלמוד האקדמי, אקדמות ח, תש"ס.

עמיטל, ב', גישתו החינוכית של הרב משה צבי נריה להוראת התלמוד, עבודה סמינריונית, מורשת יעקב, תשס"ה.

שוורץ, י', הוראת תורה שבעל פה - הוראת משנה ותלמוד בחינוך הישראלי באספקלריא של תוכניות הלימודים והספרות הדיקטית, עבודת

דוקטורט, ירושלים, תשס"ב.

